

В съвременната научна литература в някои изследвания се наблюдава преоценка на ролята на Русия за освобождаването на България от 500-годишното турско иго.

Пламен Митев в книгата си „Българско възраждане“ критикува грубите тактически грешки и неуспехите на руската армия, недооценяването от руска страна на силите на противника.

Австрийският историк Ото Кронщайнер поучава българите, че е мит руснаците да са освободители. В книгата на Иван Лилов се изопачават факти.

Появиха се „митоборци“ и при осветлението на Априлското въстание от 1876 г. Австрийският историк Улф Брунбауер и българският изкуствовед Мартина Балева наричат днес „мит“ масовото унищожаване на българите от турците в Батак. По мнението на учените този мит, видите ли, стимулира омразата на българите към мюсюлманското малцинство. Псевдоучените се стремят да докажат, че петте хиляди загинали жители на Батак са „мнима, преувеличена“ цифра.

Слава Богу, че ги има произведенията на Ив. Вазов, които не само доставят естетическа наслада, но и представляват художествен летопис на националната история. В неговите произведения могат да се намерят отговори на много въпроси, повдигани в работите на онези „митоборци“, които подлагат на ревизия ролята на Русия за Освобождението на България.

Ив. Вазов отразява в произведенията си както трагичните събития в Батак – в стихотворението „Възпоминания от Батак (Разказ от едно дете)“, 1881 г., така и перипетиите на Руско-турската война от 1877–1878 г. Той заклеявява западноевропейските дипломати, поощряващи турското насилие (в стихотворението „Към Европа“, „Векът!“, „Дизраели“, „Политика“ и други). В стихотворението „Голгота“ той пише:

*на тия кръволейци,
на тая дива сган,
на тия зли злодейци
самите европейци
им точат ятаган!*

*Че дор пици покрусен
народът ни в беда,
там някой мъж изкусен,
там някой Джон Бул гнусен
се смее от душа;*

*че да държат илоти,
да има кой за тях
да гний и да работи,
на хиляди голготи
осъждат ни без страх.*

Фьодор М. Достоевски е бил потресен от равнодушието на Европа към масовото избиване на българите. В главата „Най-последната дума на цивилизацията“ в „Дневника на писателя“ (юли–август 1876 година), т.е. три месеца след Априлското въстание и осем месеца преди началото на войната,